

Anna Kim

A személyesség inváziói

Hansinénál

Mindennapos rutinná változtatja az utazás az ambivalenciát. Azt, hogy egyfelől úgy érzed, nem tartozol *oda*, éppen ezért nem kényszerülsz rá, hogy közlékeny legyél és magyarázkodj, másfelől viszont folyton megszólítanak, tolakodóan, gátlástanul és beteges kíváncsisággal: *a személyesség inváziói*. Megpróbálnak *behatolni* a bensődbe, kíméletlenül, mintha csak meg akarnák hódítani. Kiszolgáltatott, *kitett* az utazó; hasadék tátong valódi és mások feltételezte identitása között, valóságos *szakadék*, mert mindig elkezdődnek csupán, ámde soha nem fejeződnek be a beszélgetések, pláne *ki nem futnak* sehová; alapjában véve egy társalgásnak álcázott végtelen ciklus foglya az utazó. Földrajzi pozíciók rögzítésére szolgál csupán az egész, ezek teszik ki ugyanis az utazó teljes identitását, néhány címszó kell még legfőljebb kiegészítésképpen: foglalkozás, családi állapot, effélék. Így aztán elveszíti lényének *harmadik dimenzióját* az utazó, síkba torzul, és kénytelen beérni azzal, hogy egyetlenegy kategóriát reprezentál: az „idegenség”-et.

A szállásomra igyekszem, *oda*, ahol a következő hét éjszakát fogom eltölteni, Hansine lakására. Azelőtt elárusító és kirakatrendező volt Hansine, ma már nyugdíjas. Ötpercnyi járásra esik a lakása a városközponttól, egy lakótelep K tömbjének harmadik emeletén. Teljes felújításon estek át a házak, zajszigetelő ablakokat építettek be, dióbarna burkolat borítja a lépcsőházat, a lépcsőfordulók apró balkonjairól a fjordra látni. Nemrég festették át a graffitiket Hansine lépcsőházának falán, még mindig érezni az átható festékszagot. Odalent, a földszinten fából épített gyerekszánkó áll a levélszekrények alatt. Apró termetű, hatvanéves forma asszony nyit ajtót, amikor becsöngetek, a haja vörösesbarnára festve, a kerek szeméhez hasonló kerek fürtökbe rendezve. Beinvital, és álmétkodva jegyzi meg, hogy nem is nézek ki angolnak, a legkevésbé sem. Persze, hogy nem, felelem ugyancsak álmétkodva, hiszen nem is Angliából érkeztem. Hát akkor honnét, kérdezi. Ausztriából, felelem, vagy úgy, *Ausztráliából*, javít ki nyomban, nem, Ausztria, Österreich, mondom, és közben megpróbálok földézni valamit a csekély dántudásomból: Ostrig. Hátrál egy lépést, fölhúzza a szemöldökét, jó ideig csóválja hitetlenkedve a fejét, végül kijelenti, hogy nem, semmi esetre sem lehetek osztrák, az osztrák nők nem így néznek ki.

Az idegen ikertestvére az utazó, *saját identitásunk rejtett oldala*. Hontalan, időtlen, se kötődése, se eredete, se emlékezete nincs. Érthetetlen marad, reménytelenül őrlődik a nyelvek frontvonalai között: emitt a sajátja, azt alig érti valaki, amott a másik, az idegen, az viszont összefüggéstelen hangok, még csak nem is szavak zagyvaléka. És mégis föltartóztathatatlanul keresi tovább *az ígéret földjét*, jóllehet sokan azt állítják, *valójában nem is létezik*; egyszerűen több száját növeszt.

Az utazónak természetes élettere a pályaudvar váróterme, a repülőtéri széksor, a vasúti kocsi fülkéje, egy-egy véletlenszerűen elfoglalt ülőhely, a turistainformáció. Hasonszórúek társaságát keresi olykor, és ha megleli, attól fogva foggal-körömmel védelmezi a falkában kivívott helyét, mert kiegészíti az identitását az a hely. Ha azonban megszegi a falka valamelyik szabályát, akkor felháborodottan rendre utasítják, és egykettőre kiközösítik. Megint magára marad a *kétes énje*.

Hansine le nem veszi a szemét az arcomról, elmélyülten tanulmányozza, fölfeledezi a *különbözőségét*; túl van számára egy bizonyos küszöbön az arcom, nem ér el odáig a megértése, alkalmasint azt fontolgatja, vajon elfogadhatja-e, vagy utasítsa inkább vissza a benne rejlő idegenséget, azután megrándul a keze és a karja, szeretné megérinteni, megtapogatni... végül azonban beéri annyival, hogy egészen közelről a szemembe néz, mintha segíthetne talán ez a közelség. Aztán rám lövell még egy utolsó, zavart pillantást, majd meghozza az ítéletet. Azt mondja, úgy nézek ki, mintha Grönlandon születtem volna.

Elvárják az utazótól, hogy tudja, meddig mehet el: Nem szabad kikényszerítenie a szerencsését, nem szabad feszegetnie az elfogadás határait. Jó, ha tisztában van ugyanis azzal, hogy látszólagos csupán az elfogadás, úgyszólván kölcsön kapja az interakció idejére. Alapja a *megfelelő alkalmazkodás*, márpedig az megköveteli, hogy ugyanolyan derűsen, ugyanolyan fesztelenül viselkedjek az utazó, mint bármely más normális személy. Egyszersmind igyekeznie kell, hogy elkerüljön minden olyan helyzetet, amelyben megkérdőjeleződhetne a látszólagos normalitása. Nagyon jól tudja az utazó, hogy hibátlanul kell eljárnia a szerepét, mert ha egyszer megrendül, nem lehet többé helyreállítani a látszólagos elfogadást; soha nem szabad átlépni ezt a határt.

Köti Hansine az ebet a karóhoz: De hát, tessék, ilyen a szemem, az arcomra mutogat, *ilyen* a szemem, közvetlenül a homlokom alatt hadonászik a kezével, hátrahőkölök, majdnem súrol a kéz, végül megadom magam. Dél-Koreában születtem, bököm ki. Visszakérdez: Hol? Koreában, ismétlem el, *Sydkorea*. Vagy úgy, Korea, nyugtázza elégedett mosollyal, de hát hogyan jut eszembe akkor Ausztria, ilyen képtelenség, ekkora képtelenség! Ausztriában nőttem fel, magyarázom. Nem éri be ennyivel: Hogyhogy Ausztriában? Európában vendégprofesszorkodott az apám. Vagy úgy, professzor, sóhajt föl megkönnyebbülten, ugyan miféle professzor? Festő, felelem. Hát az édesanyja? Megkérdi még, van-e testvérem, visszaköltözött-e Koreába a családom, és gyakran meglátogatom-e apámat. Nem, felelem, apám meghalt. Ó. Hansine megilletődötten elhallgat. Mintha azt motyogná még: a lányom, azután hallgatásba burkolózik. Vége a beszélgetésnek. Átléptem azt a bizonyos határt.

Egyfolytában a határon tartózkodom utazás közben: Maradéktalanul kihasználom az idegenség kínálta lehetőségeket, élvezem ezt a szerepet, amely

voltaképpen sokkal több számomra pusztá szerepnél – létezésem alapvetése, természetes közegem: idegenben van az én saját helyem. Döntő részét teszi ki identitásomnak az utazó, úgyszólván *főállású utazó* vagyok. Így történhetett, hogy kiüresedett, hogy deformálódott az identitásom az esztendők során, mégpedig egy jelző, az „idegen” jelző miatt, nevezetesen abban az értelemben véve, hogy „nem idetartozó módon idegen, hanem teljesen idegen”. A külsőből a bensőbe szivárgott, belém fészkelte magát a sehova sem tartozás avagy *fölöslegesség* (az értelmező szótár szerint a „valahová tartozás” antonimája). Ha mármost idegen emberek közé csöppenek, egyáltalán nem törekszem arra, hogy elfogadjanak, mivel az idők során olyannyira elszoktam már az elfogadás tapasztalatától, hogy jószerivel nem is tudom, mire törekedhetnék egyáltalán. Saját magamtól is elidegenít az utazás. Minél jobban eltávolodom a megszokások helyétől, annál inkább eltávolodom önmagamtól is, annál kevésbé tudom előre kiszámítani a saját reakcióimat, nyilván a környezetem dolgaihoz fűződő meghitt viszony határozza meg azt, hogy mennyire reagálok kiszámíthatóan.

Határtapasztalat az utazás: egyfelől az országokat elválasztó politikai határok és önkényességük tapasztalata, másfelől saját határainé, amelyek megmutatkoznak váratlanul; saját létezésemet változtatja meg, ha alámerülök az idegenségbe, mivel megkérdőjeleződik, *megrendül* az önmagamról főlhalmozott tudásom. Semmi sem ugyanolyan, mint azelőtt, ha jártam valahol, ahol olyan emberekkel, olyan tapasztalatokkal szembesültem, amelyekre reagálnom adatott csupán, mivel korlátozva voltam a kezdeményezésben. Még ha netalántán azt hiszem is, hogy változatlanul, hogy *sértetlenül* térek vissza, mindenképpen megváltoztam, már csak azért is, mivel alássa saját létezése magától értetődő voltát, ha az utazó identitását ölti magára az ember: Itt, az idegenben kívül esik a normalitáson, hogy én vagyok én. Meglehet, elviselhetetlen volt egykor ez a magától értetődőség, később hiányzik majd, végül pedig, a visszatérés után nem marad belőle semmi, legalábbis nem ugyanúgy; meg kell majd keresnem.

Határozottan a *La strada* Giulietta Masinájára emlékeztet Hansine, ugyanúgy a fülétől a szeméig, azután vissza, az ellenkező irányba szalad a mosolya, ugyanúgy áll meg a helyiség közepén, és jöllehet nem rakja csípőre a kezét, mégis úgy tűnik, mintha pontosan azt tenné, miközben mosolyogva oldalvást táncikal egy kicsit, én pedig legszívesebben valami manézsba állítanám, homokkal fölszórt, tribünökkel körbeépített cirkuszmanézsba, ahol olyan közel ülnek a nézők az arénához, hogy szakadatlan rettegés bujkál bennük, mivel hajszál híján eltalálják a fejüket a trapézzról trapézra lendülő akrobaták elsuhanó lábai; azután ráébrednek, hogy Hansine manézsba egy aprócska, kétszobás nuuki lakás, és ez a lakás azon nyomban Koppenhágába katapultálja a belépőt, egy nagy belmagasságú, sötét épületbe, amelyben dohszag terjeng, pislákol csupán a fény, és száz esztendeje tartó hallgatás a csend. Fehér fodrok díszítik a függönyöket, virágmintások (és ugyancsak fodrosak) az ágytakarók mindkét hálószobában, apró, rózsával ékes díszpárnák hevernek az ágyakon, dugóhúzóloknis, kék-fehér virágmintás ruhácskába bújtatott porcelánbaba áll Hansine szobájában a polcon, a szőke hajú unokát ábrázoló nagy alakú fénykép mellett, és olyan fodros, olyan virágos, alap-

jában véve olyan *higiénikusan* régimódi ez az egész idill, hogy jó ideig észre sem veszem az afrikai maszkokat, az euro-afrikai figurákat. A fjordra nyílik a nappali ablaka, de van a helyiségnek egy másik ablaka is, Hansine azt mondja: *ez az én ablakom a nagyvilágra*: egy nagyjából egy méter magas, és legalább ugyanolyan széles tévékészülék. Szakadatlanul működik a tévé, csakis akkor kapcsolja ki Hansine, amikor lefekszik aludni. Itt, ebben a manézsban veszem észre hirtelen, hogy pszeudo-afrikai művészet díszíti ugyan a helyiséget, ám semmi esetre sem inuit műlktások. Amint kiderül, dánokból, svédekből és németekből áll Hansine közvetlen rokonsága, grönlandi elvéve akad csupán közöttük (beházasodtak), ő maga – és ezt jó néhányszor nyomatékosítja – soha semmiféle viszonyt nem kezdene grönlandi férfival, jóllehet „eszementnek” találja a dánokat is, *crazy, the Danes are crazy*. Bekvártélyozzák magukat a lakásába, meséli méltatlankodva, és egyfolytában a semmirekellő, naplopó grönlandiakat csepiük, abban a hiszemben persze, hogy ő, mármint Hansine majd a pártjukra áll, csak hogy grönlandi ő maga is, állítja határozottan, itt született és itt is nevelkedett, és – mintha csak ez volna a döntő, a fácolhatatlan bizonyíték – folyékonyan beszél grönlandiul. Itt élte le az egész életét, folytatja, mármint egy röpké megszakítástól eltekintve, ugyanis Dániában töltött néhány esztendő, éppen akkoriban, amikor nem engedték be a grönlandiakat a koppenhágai diszkókba, egyszerűen csak azért, mert grönlandiak, nem engedték be az ő thaiöldi barátnőjét sem, mert grönlandinak nézte az ajtónálló, így aztán szolidaritásból és tiltakozásképpen odakint maradt ő maga, mármint Hansine is. Fölsóhajt, félrefordul kissé, úgy értelmezem a gesztusát, hogy elbocsátott, de azután mégis csak visszaszólít egy hirtelenjében odavetett mondattal: Alighanem jobban tenné az unokája, ha mielőbb szakítana a barátjával, azzal a semmirekellővel, azzal a *rézbőrű semmirekellővel*.

Nem sokkal később lefelé csúszkálók a domb oldalán: a tetején terpeszkedik a lakótelep, én pedig *nem érzem jól magam a bőrömben*. Csupa jég a lejtő, hó ugyan alig esett az idén, a reggelenként és estefelé aláhulló csapadék azonban – nem eső, hanem inkább valami harmatféle – jéggé fagy, és rétegekben lerakódik; ránézésre hasonlít egy kicsit a hóhoz ez a téli jég, valójában azonban egyfajta védőpáncél, amely beburkolja és konzerválja nyárig a várost. Tűzrakó helyre lelek odalent, a domb lábánál: cigarettacsikkek, műanyag fagyaltoskanalak, használt óvszerek és a kilótt szilveszteri rakéták hüvelye: *Night Thunder* – ez áll rajtuk csupa narancssárga nagybetűkkel, norvég, bergeni minőség. A rakétahüvelyek alatt félig kiszáradt fűcsomók. Lefényképezem a helyet, mivel gyűjtöm a nyomokat, és mivel úgy érzem, túlságosan kevés nyomát találni az életnek ebben a városban, amely olyan kihaltnak tűnik hirtelen, mintha egyetlen élő lélek sem tartózkodna benne, pedig még csak délutánra jár az idő. Valamivel több élet fogad a városközpontban, a *Brugsen* szupermarket környékén – saját reklámszlogenje szerint „száz százalékban a grönlandi nép tulajdona” az áruház, mégis dél-tiroli *Golden Delicious* almát árul –, utcai árusok gyülekeznek az üzlet előtt, kipakolják a portékájukat (CD-ket, DVD-ket, videokazettákat, mindenféle játékot, elemeket, cipőket, használt ruhát), olyan szegényes a kínálatuk, hogy bőven elfér szelvényben a két cipőjük orra előtt, ha pedig netalántán toporogni kezdenének, akkor még kevesebbnek tűnne a lábuk előtt heverő áru, éppen ezért muszáj nyugodtan

megállniuk egy helyben, máskülönben még azt gondolhatná az ember, várakoznak csupán, és nem is eladni jöttek; néhány férfi (hasisdealerek) és nő álldogál a közelükben, a kezükben sörösdoboz, be vannak rúgva. Nem sikerült még eldöntennem, megszólítsam-e őket – értenek-e vajon angolul? –, ők viszont máris beszélnek hozzám, persze grönlandiul, így aztán kénytelen vagyok értésükre adni, hogy egyetlen szót sem értek, nevetnek, utamra engednek, csakhogy lappang a pillantásukban valami, ami visszatart, valamiféle habozás, mintha talán titkot akartak volna megosztani velem, de most már elszalasztottuk az alkalmas pillanatot. Eszembe jut a Henriettével, a grönlandi rádióinak dolgozó újságírójával folytatott beszélgetés: ő említette azt a bizonyos *férfiegyületet*, azt, hogy férfiakkól álló csoport találkozik hetente egy apró, elhagyatott házban, valahol Nuuk peremén, valahol *a világ végén*, és olyan dolgokról esik ott szó közöttük, amiket sehol másutt nem beszélhetnének ki: az őrzöngésig fokozódó féltékenységről, az alkoholizmusról, a dühről, a haragról és a félelelről, az apáktól és anyáktól kapott verésről, a szexuális bántalmazásról, a magányról és az öngyilkosságról. Még mindig igen magas Grönlandon az öngyilkossági ráta, és a fiatalabb férfiak követik el a legtöbb öngyilkossági kísérletet. A modernitás bevezetésével (Grönlandon konkrét dátumhoz kötődik ez az esemény) megváltozott egyszersmind a nemek hagyományos viszonya is, ez pedig – mondja Henriette – válságba taszította a grönlandi férfiakat; jellemzően inkább a nők azok, akik befejezik az iskoláikat, akik jó állást találnak a városokban, nem egyszer vezető beosztásba kerülnek, és attól fogva itt élnek, itt dolgoznak, például Nuukban. Elutasítják a hagyományos grönlandi női szerepet, amely alárendelt pozícióra kárhoztatná őket, hallani sem akarnak olyan férfiról, aki még mindig ragaszkodik ahhoz az immár elavult társadalomfölfogáshoz, így aztán egyre több az egyedülálló nő a városokban és az egyedülálló férfi vidéken. Magányosnak nem feltétlenül magányosak, amint megtudom, mert Rita, aki valamelyik irodában dolgozik és ugyanazon a lakótelepen él, mint Hansine, egyértelműen leszögezi, miközben kávézunk és *iggutot* (kekszet) eszünk, hogy szeret egyedül élni. De hát nem mond ez ellent a mélyen gyökerező, rendkívül erős grönlandi családszeretetnek? – kérdezem. Talán, feleli Rita, *imaqua*, ő azonban a maga részéről boldog, azzal megmutatja a saját maga készíttette ékszerét, a borszójakra fölfűzött, csodálatosan csiszolt köveket, részint a nuuki tengerparton, részint a hegyekben találta, most pedig olyan óvatosan helyezi az asztallapra őket, mintha törékenyek lennének, valósággal *lesimogatja* őket elibém, hiszen különleges szerencse, hogy rájuk lelt ebben a végtelen pusztaságban – ekkor döbbenek rá, hogy hiszen el se férne a lakásában másodmagával, és eszembe jut, hogy miközben Henriettével beszélgettem a rádióban, futólag látni véltem azt a férfit, aki az internetes tévécsatornán egyedülként vállalta a másságát nyilvánosan a nuuki homoszexuálisok közül, és azt mondta, ki fog vándorolni Dániába, mert aligha talál magának élettársat itt, Grönlandon, ahol olyan mértékű a homoszexualitás társadalmi elutasíthatósága, hogy hivatalosan egyáltalán nincsenek is homoszexuálisok (mármint őt magát kivéve). Miután rászánta magát a *coming outra*, és feladott egy párkereső hirdetést, egész sor dühödt levelet kapott nőktől: rendre utasították, és kérdőre vonták, miért hozza nyilvánosságra ezt az „őrültséget”. Azt mondja, magányos itt, reménytelenül magányos.

Elindulok visszafelé, a gyarmati kikötő és a Hans Egede-szobor irányába, majd egy kisebb vargabetűvel betérek a *Braedtetre*, Nuuk hús- és halpiacára. Acélszerkezetes tető fedi a piacot, és öt sorban kínálják alatta, csillogó pultokon, a számomra teljességgel ismeretlen húsféléket: fókahúst, halat és kacsát. Látok mindenféle belsőséget is, beleket, bordákat, továbbá jó néhány lummát: mintha csak apró pingvinek lennének, februárban vadásszák őket, most pedig egészen, fejestül, szárnyastul hevernek az ezüstösen csillogó pulton, úgy rémlik, csukva van a szemük, mivel egyetlen fekete pupilla az egész, fekete toll borítja a pofájukat is; nincsenek szakszerűen széttrancsírozva és nejlonzacskóba csomagolva, mint a többi hús- és halféleség. Dermedt ujjakkal dolgozzák föl portékájukat a délutáni napfényben az árusok, miközben csillámlik már a pultok alatt az olvadozó jég; rettentő méretű ollókat látok, termoszokat, söprűket, rongyokat, vödöröket. Két részre oszlik a piac, az egyik oldala, a nagyobbik része fedetlen, még télen is, a másik fele nem csupán fedett, hanem voltaképpen egyetlen hatalmas, acélfalú hűtőkamra, nyáron, amikor melegebbre fordul az idő, és több *zsákmány* érkezik, leszerelik vagy fölbillentik az oldalfalait. Levágott uszonyt pillantok meg itt, aztán egy darab lenyúzott fókabőrt, mellette véres, mélyen rovátkolt vágódeszka, sárga gumislag tekereg kígyó módjára a földön, gondosan egymásra halmozott, fűrésszel kiporciózott hal- és húsdarabok hevernek a fehér kádakban, a *műanyag koporsókban*. Megbámulnak engem is, miközben báméskodom, mégpedig nyíltan és roppant kíváncsian, nehéz volna megmondani, kiben nagyobb a kíváncsiság, bennük-e vagy bennem. Azután furgon érkezik friss szállítmánnyal, alkalmasint maga a vadász hozza két segédjével az árut, éppen úgy rémlik, mintha puska hegye meredne az égnek a vezetőülés mellett, amikor megszólítanak, szemérmes mosollyal és grönlandiul, én pedig azt felelem, sajnálom, de nem beszélek grönlandiul, a vadász bólint, és sóhajt egyet, de nem akar még utamra engedni, kérdezne még valamit, én pedig eleve tudom, mire kíváncsi, így aztán megrázom a fejemet, és azt mondom: *naamik kalaalisut*, ami annyit tesz: *nem grönlandi*, és miközben kimondom, heves vágy fog el, bárcsak az ellenkezőjét állíthatnám – amikor úton vagyok, nem kockáztatok annyit, mint megszokott, hazai környezetemben; olyan bizalmasságot engedélyez az anonimitás, ami a közelségben lehetetlen. Olyan szabadságot engedélyez az anonimitás, ami a közelségben lehetetlen.

Járni tanulok

Mintha csak a befagyott tenger felszínén állnék: mozgás közben dermedt jéggé a víz. Végtelen a kékesfehér síkság, kivehetetlen a láthatár. Nem fedi hó a hullámok taraját, nagyra vannak magukkal, úgy tesznek, mintha hegycsúcsok volnának, pedig gyerekek csupán, még a felnőtt hullámokkal összevetve is. Csönd. A cipőtalpam csikorog egyedül, ahogy lerakom egyik lábamat a másik elé. A sziget belsejét borító jégtakarón járok. Azt hittem, a *tenger felszínén* sétálok valahol, messze a parttól, azután gellert kap a tekintetem, és egyszerre csak a jég-sivatagban találok magam; ugyanilyen érzés lehet, gondolom, a Jupiter Európa

nevű holdján állni, amit állítólag az óceán felszínén lebegő *jégpáncél* borít; úgy rémlik, vízszagot érzek hirtelen, holott ez teljességgel lehetetlen, hiszen kezem összes melegére szükség van ahhoz, hogy megolvasszak akár csak egyetlen apró jégszilánkot is: megpihen a tenyeremben, sértetlenül, és csak pillanatokkal később vélek némi nedvességet érezni, amikor nem bírom már tovább a hideget, és zsebre dugom a kezem.

Megint gellert kap a tekintetem, ezúttal megszűnik a fent és a lent, átvette az ég színét, a struktúráját, a mintázatát az egész vidék, én pedig beléveszek az *ég alaktalan tömegébe*, miközben esetlenül talpalok tovább; olyan száraz a levegő, hogy egykettőre szomjan halok, ha a számon át próbálok meg lélegzethez jutni, és újra csak gellert kap a tekintetem: Ezúttal valamiféle absztrakt helyen találok magam, ahol csakhamar elcsitul a látnivágyás, mivel sehol sem lel támpontot a szem, jóllehet nem szűnik a kíváncsiság, és percről percre erősödik bennem az az érzés, hogy *mindjárt* megmozdul valami; az égre hajaz, az ég színét orozta el ez a hely, ez a szürreális táj, és megkérdőjelezi előbb a jelenléteimet (*tényleg itt vagyok-e vajon, vagy álmodom csupán?*), majd az egész létezésemet, mert belenő a testembe, belenő a fejembe a pillantásomat elnyelő semmi, ellep és kiszipolyoz; és most végre tudom, miért volt számomra mindig is inkább valamiféle érzés, nem pedig valóságos hely Grönland, pontosabban: olyan hely, amelyről *mindig is* tudtam, hogy ott lakozik ez a bizonyos érzés, ott és sehol másutt, ez a megfoghatatlan, ez az ellentmondásos érzés, elvágyódás és honvágy, vágyakozás és szabadság elegye, és éppen ekkor jut eszembe, hogy olvastam valahol: a belső jégmező az a hely, ahová soha be nem tették volna a lábukat az inuitok, itt éltek ugyanis a démonjaik meg a szörnyeik.

Két napja Kangerlussuaq-ban tartózkodom, két órát repültem idáig Nuuk-ból észak felé. Összkerékajtású, különlegesen széles és nagy átmérőjű gumiabroncsokkal (mindössze egy fejjel alacsonyabbak nálam a kerekek) fölszerelt buszon utazom néhány dán turista meg egy hongkongi házaspár társaságában egy keskeny úton, amelyet még a negyvenes években épített az amerikai hadsereg, hat évtizeddel később pedig a Volkswagen hosszabbított meg autótesztek céljára, manapság azonban már csak turisták és tudósok járnak rajta. A Watson folyó partján haladunk: évente hét hónapon át be van fagyva a folyó, a fennmaradó öt hónapban pedig nem csupán vízzel, hanem hordalékkal, kövekkel és homokkal is táplálja a Russel-gleccser, így aztán túlságosan zavaros ahhoz, semhogy megélhetnének benne a halak; elhagyjuk az amerikai katonák építette golfpályát: újabban kutyaszánok parkolnak rajta telente; elhúzzunk a hatvanas évekből itt maradt, már alig létező, mivel teljesen kibelezett, repülőgéproncs mellett: egy Keflavíkból az Egyesült Államokba tartó katonai repülőgép zuhant le annak idején valami elektromos hiba meg a rossz időjárás miatt Kangerlussuaq közelében; végül elhagyjuk a világ legészakibb fáit, egy húsz esztendeje kutatási céllal telepített fenyvest: alig látszanak ki a környező aljnövényzetből a fák. Mindenféle kísérletek céljára használta a hidegháború idején az amerikai hadsereg azt a területet, amelyet átszel a belső jégtakaróhoz vezető út, és még ma, húsz esztendővel a katonai támaszpont bezárása után is csak részben járható ez

a vidék: egyes körzetekbe szigorúan tilos a belépés, mivel dinamitot, aknákat, *háborús játékszereket* hagytak itt maguk után az amerikaiak; nem szabad letérni a kijelölt útvonalokról, amíg egyszer föl nem szedik majd az összes aknát.

Negyven kilométer mindössze Kangerlussuaq-tól a belső jégmező pereme, mégis csaknem négy órába telik az út a terepjárónak, mivel lépésben lehet csak haladni. Ebben a három tóban – magyarázza útközben *expedíciónk* vezetője – le lehet hűteni a nyári horgászatokra és túrákra magunkkal hozott sörösdobozokat; azt mondja, jobbra, és jobbra nézek, de egyet se látok a három tó közül, *egyentájjá*, hullámzó síksággá változtatta a természetet a tél, csakis a hegyek maradtak külön-külön felismerhetőek, kiváltképp a *Mount Sugar Loaf*, a Cukorsüveg. Öszönként – folytatja az expedícióvezetőnk – gyakoriak a völgyben a homokviharok, innét ered a neve is: Sandflugtdalen (*Sandflucht*talnak csöng a fülemben önkéntelenül); kételkedve, hitetlenkedve hallgatom, délebbre képzeltem volna inkább a homokviharokat, nem éppen egy jéghideg pusztaság közelébe – ám egyszerre csak a porszerűen szemcsés hó lép a homok helyébe, és *fátyolban* gomolyogva örvénylik-ömlik fölfelé a domboldalon, beborítja az ég egyre magasabb rétegeit, és megváltozik a Nap tekintete is, ahogy rávetül a hó árnyéka, egy csapásra elsötétül az imént még fehér vidék, úgyhogy a félhomály rétegei között araszolunk tovább.

Kisvártatva újra kisüt a Nap, mintha éppen csak lekapcsolta volna valaki az imént. Egyre inkább valamiféle fekete-fehér tájon találok magam, a színek hiánya miatt jószerivel kivehetetlenek a részletek, kénytelen kitölteni a fehérséget az agyam, hogy fölfogjam, amit látok, mintha elfelejttem volna, és most újra meg kellene tanulnom a látást; alapjában véve a saját Grönland-képzetemben tartózkodom, nem a valódi Grönlandon, hiszen egyáltalán nem tudom, mit is látok voltaképpen. Minél közelebb férközünk a belső jégtakaróhoz, annál részletesegebb, annál színehagyottabb a táj, valósággal ragályos az *üresség*, egyre ritkásabb, egyre gyérebb az aljnövényzet, most már csak *borosta*, pedig az imént még haj volt, kócos, tincsekbe göndörödő haj; most már pusztá kontúrokból áll a világ, mintha valaki megpróbálta volna kiradírozni az egészet, ámde csakhamar belefáradt a tágas töméntelenségbe, így aztán elmosódott, fekete sávok maradtak csupán a keze után, *letarolt bozótosok*, amelyek első pillantásra a radírgumi visszamaradt morzsáira hajaznak, vagy talán még arra sem: szolgálaton kívül helyezi szememet a tagolatlan hófehér.

Járni tanulok: Síruhát viselünk, polár alsóneműt, hócsizmát. Sapkát, kesztyűt, napszemüveget. Bámuljuk a jégmezőt, és nem tudjuk biztosan, mit is bámulunk. Félresöpörjük a havat a jégről, és megállapítjuk, hogy jégrétegen állunk csakugyan, és hogy a hótól megtisztítva igencsak csúszós ez a jég. Nem járunk, hanem botorkálunk, álmélkodva ismerkedik a talajjal a kezünk meg a lábunk, mintha épp csak az imént nőttek volna ki. Gondosan ügyelünk a végtagjainkra, óvatosan érintjük a talajhoz a lábujjainkat, mintha csak folyékony volna a jég, mintha bele kellene tunkolnunk előbb, és csak amikor megbizonyosodtunk, hogy elbírja a súlyunkat – csakis akkor nehezedünk a sarkunkra. Úgy gyakoroljuk a járást, mintha ez volna a legelső alkalom. Körülöttünk a teljes magány. Még job-

ban kiemeli a városok szűkösségét a vidék végtelensége. Odafigyelünk minden egyes lépésünkre, mert nem bízunk a lábunkban, és nem bízunk a jégben sem, hiszen úgy tudjuk: bármikor beszakadhat alattunk, a *mi jégünk* ugyanis legfőkébb a téli hónapokat vészeli át, és módfelett *törékeny életet* él. Olyan kevesen vagyunk, hogy percekben belül szem elől tévesztjük egymást, pedig voltaképpen nem is járunk, hanem csetlünk-botlunk inkább. Végül magamra maradok a tájban, csakhogy a táj nem az, ami. Fehér, üres térben állok, körös-körül csend, épp az imént *született* a lábam, és – teszem hozzá gondolatban – talán maga a testem is, alkalmasint épp az imént jöttem a világra. Különös élmény minden egyes lélegzetvétel, beszélek magamban, így bizonyosodom meg arról, hogy itt vagyok csakugyan, apró és vékony, *távoli* a hangom; fölemelem a lábam, elindulok a nap felé, a napot még fölimerem, és miközben elindulok és elcsúszom, miközben elcsúszom és megtapogatom a jégmezőt, miközben a sarki jéghez érintem az arcomat, és a félig fagyott havat morzsolgatom az ujjaim között – mindeközben egyáltalán nem érzem magányosnak magam.

Másnap a Russel-gleccsert keresem föl: tizenkét kilométer hosszú és ötven méter magas a hangosbemondó közlése szerint. Ez alkalommal félúton letérünk már az aszfaltról, és a nyílt terepen tesszük meg a további huszonhárom kilométert. A tó kellős közepén parkol le velünk a terepjáró, látom a jégben futó repedéseket, recsegést hallok, február vége van, áprilisban jön majd az olvadás, csakhogy szokatlanul enyhe az időjárás az idén, nem is esett hó, mondja az expedícióvezetőnk, közvetlenül érzékelhető itt a globális fölmelegedés, parkoljunk máshol, parkoljunk inkább a szárazföldön, ámde máris faképnél hagyott a csoport. Ezúttal két amerikai jött velünk, farmert és őszi dzsekit viselnek, csillog a kopasz fejük a napsütésben, aztán egy koppenhágai internettanácsadó, egy lány az aarhus-i egészségügyi szakiskolából, meg két ismerős házaspár, összesen három fiú- és két lánygyerekekkel, ők csak Kangerlussuaq-ig jutottak a szabadságukon, Grönland többi része megfizethetetlen; a hongkongi házaspár hazautazott tegnap, miután előző éjszaka hiába autóztak jó ideig a sötétben, hogy lássanak legalább valami pislákoló sarki fényt.

Türkizkék, roppant méretű jégkockákból álló terület a gleccser, egykettőre összezsugorodunk, apró az ember és hatalmas a természet, de hát ez a dolgok rendje. Főleg a színében és a formájában különbözik a hegységtől az örök *jégghordalék*: a hegyvidék inkább dombos, lankás, könnyűszerrel megmászható lenne, ha nem fedné jégtakaró; a gleccser viszont sarkos, *éles*, kocka alakú tömbökből áll. Az anyaga áttetsző, legalábbis így képzelem, amíg közeledem hozzá, azután viszont megállapítom, hogy csakis azért tűnik áttetszőnek, mert levegőt zár magába.

Teljesen egyértelmű a gleccser határa: Mihelyt föltűnik valamiféle szín, vége van. Láncot formáznak a hegyek, téli bundájuk a fókákéra hajaz, szürkék és feketék, szórványos fehér foltokkal. Télen nincs éles határvonal a gleccser és a hegyek között, csakis a nyár leplezi le a gleccser valódi természetét: nem evilági, *földönkívüli* lényét, akkor azonban rögtön olvadásnak is indul a gleccser, mintha csak el akarna tűnni: mintha nem maradhatna fönn semmi, ami megtagadja az alkalmazkodást.

Én, aki mindig is bizalmatlanul, sőt *gyanakvóan* viszonyultam a természethez, egyszeriben azon kapom magam, hogy a rabja lettem, olthatatlan vágyat érzek, hogy mozogjak benne, hogy megszaglasszam, hogy megérintsem és megtapogassam. Másnap kutyaszánós kirándulásra indulok, elkísér az egészségügyi szakiskolás lány is, Johanne visz bennünket a saját kutyaszánjában, azon kevés grönlandi nők egyike, akik hivatásszerűen vadásznak, rénszarvasra, pézsmatulokra, alkalomadtán fókára is. Fókaprém kabátba és nadrágba csomagol bennünket indulás előtt Johanne, fókaprém csuklyát, rénszarvasprém kesztyűt húzunk, így az arcomat éri csak a szél, és valahányszor menetirányba fordulok, érzem, ahogy átrágja magát a prémruhámon a mínusz huszonöt fokos hideg, és pillanatok alatt megmerevedik az arcom. Kiáltásokkal és korbáccsal irányítja Johanne a kutyákat, nyomban engedelmeskednek az állatok, ha a földnek csattan olykor-olykor a korbács. A befagyott, keskeny folyómederré szűkült Watsonon siklunk, és miközben ropogva-csikorogva repedezik körülöttem a jég, miközben elképzelem, milyen lenne a jéghideg vízben tapicskolni a fókaprém öltözékemben, amely alig érezhetően, mégis állhatatosan árasztja magából a fókaszagot, mindeközben lassan elhúznak a szemünk előtt a hegyek meg a síkságok, és semmi közük ahhoz, amit úgy nevezek: világ, és amit többé-kevésbé ismerni vélek. Érvényét veszti itt az összes szabály, amire megtanítottak, előlről, újra meg kellene tanulnom mindent, hogy esélyem legyen a túlélésre ebben a környezetben, amely mindazonáltal *barátságosnak* tűnik, így hát valóságos kísértés fog el, hogy elkallódjam a vadonban, hogy alámerüljek mindörökre a magányban, akárcsak *Qivitoq*, a hegyi vándor, aki megsértette az élet körforgását, mivel egyszer csak nyoma veszett, és nem tudták a rokonai, vajon él-e még, vagy pedig már halott. Ha meghalt volna, akkor eltemetik, hogy egy másik élőlényben szülessen újra a lelke, ő maga pedig beléphessen a holtak birodalmába, így azonban meg volt kötve a kezük, mivel *Qivitoq* nem volt se élő, se halott. Úgy mesélik, meghalt minden éjjel, és újjászületett minden reggel, a magány volt az árnyéka, a magány és a fölismerés: *All true wisdom only exists / Far from human beings / In the great loneliness* – így szólt Ingjugarjuk Knud Rasmussen sámán története. Ebben a csöndben születnek a dalok, a lélek alkotja őket, és légbuborék gyanánt szállnak föl a felszínre a tenger mélységes fenekéről, hogy végül szétpattanjanak, így mondják a legöregebbek, és csakugyan: magában őrzi a csönd az összes olyan szót, amikről megfeledeztem, és rádöbbenek, hogy olyan szabadság föltétele ez a magány, ez az izoláció – a kitapintható, a megfogható szabadságé: az utakon, a hegyekben, a folyókban, a tavakban és a fjordokban. Grönlandon nem kiáltvány, nem eszme, nem filozófiai elmélet, hanem közvetlen valóság a szabadság. Grönlandon be lehet lélegezni, meg lehet szagolni, meg lehet tapogatni a szabadságot, mert annyira valóságos, amennyire csak valóságos lehet egyáltalán. És a határtalan szabadsággal együtt érzek még valamit, amit illékony formájában ugyancsak ismerek már korábról, itt azonban tartósabbnak bizonyul, kitart órákig, olykor napokig is – a boldogságot.

Kurdi Imre fordítása